

Stanovisko obilninárov

Predstavenstvo Združenia pestovateľov obilnín na svojom zasadnutí 19. septembra 2024 v Diakovciach hodnotilo aktuálnu situáciu v sektore obilnín na Slovensku.

• Z pohľadu priebehu počasia v hospodárskom roku 2023/2024

Pri zakladaní porastov na jeseň 2023 vlhký priebeh počasia na niektorých miestach nedovolil zasiať oziminy v agrotechnickom termíne, prípadne vôbec. Osevné plochy pšenice ozimnej tak klesli na 331 334 ha, čo je o 16% nižšia výmera ako v r.2023. Výrazné zrážky a následné zvýšenie hladiny spodných vôd začiatkom roka 2024 ovplyvnilo osev jarín. Dlhodobé podmáčanie niektorých pozemkov jednak znemožnilo vstup poľnohospodárskym strojom a v mnohých prípadoch poškodilo už vzídené oziminy alebo spomalilo ich vývoj. V niektorých prípadoch sa poľnohospodári rozhodli poškodené porasty vyorať a nahradiť inými plodinami, napr. kukuricou, slnečnicou alebo cukrovou repou. Jarné práce na poli boli odštartované už v polovici februára a celkovo bol priebeh jari na väčšine územia vlhký.

Niekoľkotýždňové sucho a horúčavy v letných mesiacoch umožnili rýchlejší zber hustosiatych obilnín. Žatva tak na celom Slovensku skončila v priebehu 74 dní. Štatisticky najteplejšie leto s extrémne vysokými dennými i nočnými teplotami a lokálne silné búrky s vetrom a prívalovými zrážkami ovplyvnili nepriaznivo aj kvalitu obilia v niektorých oblastiach. Predovšetkým u pšenice bolo nutné preradiť určitý objem do kvality krmnej. Mimoriadne veľké škody na porastoch zrnín v tomto roku spôsobili miestami až kalamitne premnožené hraboše a tiež poľovná zver. Pre zber kukurice zasa nepriaznivo, do inak suchého jesenného zberu, zasiahli septembrové extrémne zrážky a následné lokálne povodne najmä na juhozápade Slovenska v povodí Dunaja.

• Z hľadiska úrody hustosiatych obilnín a očakávanej úrody kukurice

Podľa druhého odhadu úrod ŠÚ SR (k 15.8.2024) by hustosiate obilniny spolu mali dosiahnuť priemernú úrodu 5,2 t/ha, čo je o 10% menej ako v roku 2023, ale stále na úrovni 5-ročného

priemeru. K poklesu došlo najmä u pšenice, ktorá pri priemernej úrode 5,5 t/ha a o 14% nižšej výmere poskytla produkciu len 1 935 tis. ton, čo je až o 22,3% menej ako vlani. Ešte výraznejší pokles zaznamenala raž, ktorej produkcia klesla medziročne o 23% na 27 tis. ton pri priemernej úrode 3,3 t/ha. Napriek vyššej osiatej ploche jačmeňa (126,8 tis. ha) však jeho nižšia úroda 4,8 t/ha ponúkla produkciu 606,2 tis. ton iba o málo vyššiu ako v minulom roku. U ovsa a tritikale boli naopak výsledky žatvy 2024 na vyššej úrovni ako v roku 2023. Veľkým sklamaním pre pestovateľov bola tiež repka olejná, ktorá dala iba priemernú úrodu 2,7 t/ha a produkcia dosiahla iba 387,5 tis. ton, čo je o 28% menej ako vlani.

Kukurica na zrno sa začala zberať v septembri a dokonca dosahuje úroveň vlhkosti, ktoré si nevyžaduje jej ďalšie dosušanie. Výsledok však závisí od priebehu jesenného počasia. Podľa tretieho odhadu úrod ŠÚ SR (k 15.9.2024) by na osiatej ploche 148,1 tis. ha a pri priemernej úrode 6,63 t/ha (medziročne menej o 17%) mohla priniesť produkciu kukurice zrnovej iba 981,6 tis. ton (medziročný pokles o 11%), čo môžeme pripísať najmä na účet priebehu počasia. Výraznejší nárast pestovateľských plôch sledujeme pri sóji, ktorú na jar zasiali poľnohospodári na 66,6 tis. hektároch.

V tomto roku poľnohospodári na Slovensku môžu vyjadriť iba priemernú spokojnosť s výsledkami žatvy 2024. Čoraz viac zasahuje do vývoja rastlín extrémny priebeh počasia a veľké straty na príjmoch z produkcie spôsobujú aj škodcovia. Z ich rozmnoženia vinia hlavne biopásky a nové podmienky SPP EÚ, ktoré obmedzujú používanie chemických ochranných látok.

• Z hľadiska vývoja cien

Na slovenskom trhu je súčasná realizačná cena potravinárskej pšenice od 180 do 240 €/t v závislosti od kvality. U krmnej pšenice je cena v rozpätí 140 až 180 €/t. Jačmeň sladovnícky sa predáva za 200 až 235 €/t podľa kvality a krmny v cene 130 až 170 €/t. Kukurica zrnová po začiatku zberu sa predáva za cenu 190 až 200 €/t, ale jej zber ešte nie je ukončený a je možné zvýšenie ceny kvôli nižšej úrode.

Situácia v rámci Európy v tomto roku nahráva zvyšovaniu trhových cien obilnín. Úroda hustosiatych obilnín klesla aj v rámci Únie, keď v krajinách hlavných výrobcov (Nemecko, Francúzsko, Rumunsko, Taliansko, Maďarsko) znížil ich úrody extrémny priebeh počasia a nerovnomerné rozloženie zrážok počas roka. Otázny je naďalej vplyv dovozu z východných krajín do EÚ (cez Ukrajinu), odkiaľ očakávame tlak hlavne krmneho obilia.

• Očakávania pre hospodársky rok 2024/2025

Keďže Európska Komisia začala prístupové rokovania s Ukrajinou, pričom jej zástupcovia tlačia na ďalšiu liberalizáciu obchodu aj s citlivými agrokomoditami, mohlo by to ohroziť európskych poľnohospodárov. Ich konkurencieschopnosť podkopávajú najmä rozdielne výrobné podmienky u ukrajinských farmárov, tretinové platové nároky zamestnancov či oveľa nižšie nároky na kvalitu produkcie.

Po tohtoročnom znížení limitov zvyškov ochranných látok v zrne (DON) bude mať zrejme časť úrody obilnín problém s realizáciou. S novými podmienkami EUDR „proti odlesňovaniu“, ktoré mali začať platiť od nového roka, sa zatiaľ poľnohospodári zoznamujú a získali čas na adaptáciu, keďže sa ich uplatňovanie posunie na neskorší termín. V pláne na najbližšie obdobie sú aj zmeny v uplatňovaní podmienok Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ a pravdepodobne menší tlak na „zelené“ požiadavky. Keďže nové osadenstvo Európskej komisie a Európskeho parlamentu sa zatiaľ zoznamuje s agendou, dajú sa očakávať zásadnejšie úpravy legislatívy až koncom budúceho roka.

Podmienky pre výsev ozimín pre úrodu roku 2025 sú na Slovensku zatiaľ dobré, iba zaplavené oblasti v Podunajsku bude možné spracovať zrejme až na jar. Náklady na vstupy do výroby (osivá, hnojivá, PHM) sa držia na vysokej úrovni. Preto odporúčame hľadať možnosti šetrenia na podnikoch a sledovanie zmien na trhu.